

ТРАНСФОРМАЦІЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Наталія Гудима

<https://orcid.org/0000-0002-6192-3779>

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

У статті здійснено комплексний науково-методичний аналіз трансформації риторичної компетентності як складника мовно-літературної освітньої галузі відповідно до Державного стандарту початкової освіти (2025). Досліджено нормативно-правове підґрунтя формування риторичних умінь у межах Закону України «Про повну загальну середню освіту» та Концепції «Нова українська школа». Обґрунтовано роль риторики як наскрізного інструментарію, що забезпечує реалізацію ключових наскрізних умінь молодших школярів. У статті представлено порівняльну характеристику очікуваних результатів навчання на завершення першого (2 клас) та другого (4 клас) циклів освіти, що демонструє перехід від базової комунікативної адаптації до свідомої аргументації та критичного аналізу інформації. Проаналізовано практичний аспект імплементації Державного стандарту початкової освіти через нову генерацію підручників та зміну методичного профілю вчителя як фасилітатора комунікативного середовища. Запропоновано конкретні типи риторичних вправ для інтеграції в різні освітні галузі початкової освіти.

Ключові слова: Державний стандарт початкової освіти; риторична компетентність; молодші школярі; наскрізні вміння; Нова українська школа; аргументація; комунікативна стратегія.

Hudyma Nataliia. Transformation of rhetorical competence of primary school students in the context of primary education reform.

The article presents a comprehensive scientific and methodological analysis of the transformation of rhetorical competence as a vital component of the linguistic and literary educational field, in accordance with the State Standard of Primary Education (2025 revision). The study explores the regulatory and legal framework for the formation of rhetorical skills within the Law of Ukraine «On Complete General Secondary Education» and the Concept of the «New Ukrainian School» (NUS). The author substantiates the role of rhetoric as a cross-cutting instrumental framework that ensures the practical realisation of ten key cross-cutting skills among primary school students, including critical thinking, collaboration, and emotional intelligence. A significant focus is placed on the comparative characteristics of expected learning outcomes at the end of the first (2nd grade) and second (4th grade) educational cycles. This comparison demonstrates a qualitative transition from basic communicative adaptation and etiquette mastery to conscious argumentation, evidence-based reasoning, and critical information analysis. The article further examines the practical aspects of implementing the 2025 State Standard through a new generation of textbooks and a shift in the teacher's methodological profile from a traditional instructor to a facilitator of the communicative environment. The research highlights the transdisciplinary nature of rhetoric, illustrating its integration into mathematical, natural science, and digital educational domains. To provide practical value for educators, the author proposes specific types of rhetorical exercises and «methodological cases» designed to enhance students' persuasive communication, media literacy, and non-violent interaction. The conclusion emphasises that rhetorical competence serves as an «operating system» for the modern student, enabling the effective application of knowledge in a dynamic social and digital discourse.

Keywords: State Standard; rhetorical competence; primary school students; cross-cutting skills; New Ukrainian School; argumentation; communicative strategy.

Постановка проблеми. Динамічні зміни в інформаційному просторі та цифровізація суспільства ставлять перед сучасним закладом загальної середньої освіти нові виклики. Сьогодні недостатньо просто навчити дитину читати й писати – критично важливо сформувати особистість, здатну до ефективної усної взаємодії. Генезис риторичної компетентності як стратегічного освітнього результату бере початок у Концепції «Нова українська школа» (2016), яка визначила перехід від знаннєвої до компетентнісної моделі освіти. Аналіз положень Концепції дозволяє ідентифікувати риторичний

складник як фундаментальний елемент цілісного розвитку особистості молодшого школяра та виокремити зміну комунікативної ієрархії в системі «вчитель-учень». Перехід до суб'єкт-суб'єктних відносин створює природні умови для розвитку діалогічної риторики. У межах педагогіки партнерства учень перестає бути пасивним реципієнтом інформації та стає активним учасником дискурсу. Це вимагає від молодшого школяра опанування вмінь аргументувати власну позицію, слухати опонента та використовувати мовлення як засіб досягнення консенсусу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування мовленнєвої особистості молодшого школяра традиційно перебуває у центрі уваги українських лінгводидактів. Фундаментальні засади розвитку комунікативної компетентності закладено у працях М. Вашуленка, О. Савченко, К. Пономарьової. Питання риторизації освітнього простору та навчання красномовства досліджували Г. Сагач, Л. Мацько, Н. Голуб, Л. Мафтин, Н. Гудима. Варто відзначити внесок О. Куцевол та В. Мельничайка у розробку методик розвитку зв'язного мовлення, які стали підґрунтям для сучасних риторичних вправ. Проте, у зв'язку із впровадженням Державного стандарту початкової освіти (редакція 2025 р.), виникає потреба у переосмисленні риторики не як допоміжного елемента мовної освіти, а як наскрізного інструментарію. Попри значну кількість розробок щодо «м'яких навичок» (soft skills) у контексті НУШ, питання трансформації риторичних вимог під час переходу від першого до другого циклу навчання, а також специфіка інтеграції риторики в цифрові та природничі галузі в умовах реформування 2025 року, залишаються недостатньо висвітленими в сучасній методичній літературі. Це зумовлює необхідність системного аналізу змін у змістовому наповненні риторичної підготовки молодших школярів.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати нормативно-правове підґрунтя та ідеологічні вектори Державного стандарту початкової освіти, а також Концепції «Нова українська школа» щодо формування мовленнєвої стратегії учнів; виявити динаміку розвитку риторичних умінь шляхом порівняння очікуваних результатів навчання на завершення першого (2 клас) та другого (4 клас) циклів освіти; розкрити роль риторики як операційного інструменту для реалізації ключових наскрізних умінь молодших школярів; запропонувати практичний методичний інструментарій для інтеграції риторичного складника в різні освітні галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція «Нова українська школа» трактує мовленнєву компетентність значно ширше, ніж сукупність лінгвістичних знань. Риторичний аспект представлено через здатність «висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди», а також через «мовне посередництво». Це передбачає не лише правильність мовлення, а й його стратегічну ефективність – здатність адаптувати повідомлення до ситуації спілкування, що є ключовим завданням риторики.

Концепція НУШ вперше акцентує увагу на наскрізних навичках, що є спільними для всіх

компетентностей. Риторична компетентність виступає операційним інструментом для критичного мислення (аналіз риторичних стратегій мовця, виявлення маніпуляцій); співпраці та командної роботи (вміння вести переговори, презентувати груповий результат); здатності логічно обґрунтовувати позицію (формування доказової бази висловлювання) (Концепція «Нова українська школа»).

Згідно з Концепцією фізичний та психологічний простір закладу загальної середньої освіти має стимулювати вербальну активність. Практики ранкових зустрічей і групових форм роботи, закладені в НУШ, є щоденними риторичними тренінгами, спрямованими на розвиток емпатії, самопрезентації та культури публічного виступу. Отже, Концепція НУШ виступає ідеологічним вектором, що легітимізує риторичну як життєво необхідну «м'яку навичку» молодших школярів.

Аналіз чинної законодавчої бази, зокрема Закону України «Про повну загальну середню освіту» (Про повну загальну середню освіту, 2020), дає підстави стверджувати, що попри відсутність прямої дефініції «риторична компетентність», її змістове наповнення є іманентно присутнім у ключових положеннях документа.

Якщо Концепція НУШ заклала філософський камінь у фундамент вільного мовлення дитини, проголосивши педагогіку партнерства та критичне мислення, то Державний стандарт початкової освіти 2025 року перетворив ці ідеї на чіткі інструментальні вимоги (Державний стандарт початкової освіти, 2025). Отже, риторична компетентність стала логічним втіленням місії НУШ – виховання особистості, здатної до успішної самопрезентації та конструктивного діалогу у відкритому суспільстві. Саме тому Державний стандарт початкової освіти зміщує фокус із суто лінгвістичної грамотності на розвиток комплексної комунікативної та риторичної компетентності.

Державний стандарт початкової освіти чітко розмежує очікувані результати: перший цикл (1–2 класи) – закладається фундамент мовленнєвої впевненості та етикету; другий цикл (3–4 класи) – формуються навички переконуючої комунікації та критичного аналізу інформації. Розуміння цієї вертикалі розвитку дозволяє вчителю початкових класів не просто проводити уроки «розвитку мовлення», а й свідомо моделювати риторичні ситуації, які готують молодшого школяра до успішної самопрезентації в дорослому житті.

На кінець 2 класу (етап «Комунікативної адаптації») риторика має стихійний та ігровий характер. Основною метою є навчити дитину

виходити за межі простої відповіді на запитання. Учень не просто мовчить, поки говорить інший, а демонструє «активне слухання» (киває, ставить уточнювальні запитання). На цьому етапі формується мовленнєвий етикет у молодших школярів, зокрема риторичне вміння вибрати доречну форму привітання чи прохання залежно від того, до кого звертається дитина (дорослий чи одноліток). Розробники Державного стандарту початкової освіти очікують, що другокласник може пояснити, чому йому подобається персонаж чи подія, спираючись на емоції (наприклад, «мені весело», «мені шкода» тощо).

На кінець 4 класу (етап «Риторичної впевненості») мовлення молодших школярів стає

інструментом досягнення мети. Четвертокласник має будувати виступ, що має зачин, основну частину та підсумок, що є основою ораторського мистецтва. Під час цього етапу здійснюється диференціація фактів і суджень. Уважаємо, що це критично важливе вміння для риторики, адже дитина вчиться розуміти: «Це сталося» (факт) і «Я думаю, що це погано» (судження). На зміну емоційному «бо так хочу» приходять логічне обґрунтування. Стандарт передбачає наведення одного-двох переконливих аргументів для захисту власної позиції, а також розвиток у молодших школярів уміння змінювати тон, гучність і темп мовлення залежно від аудиторії (виступ перед класом або розмова в групі тощо).

Таблиця 1

Порівняльна матриця риторичного розвитку молодших школярів

Параметри	Результат на кінець 2 класу	Результат на кінець 4 класу
Взаємодія	Підтримує діалог на знайому тему.	Ініціює та веде дискусію, враховуючи думку опонента.
Обґрунтування	Пояснює свої вподобання на рівні почуттів.	Наводить логічні докази та приклади для переконання.
Публічність	Розповідає коротку історію за малюнком чи планом.	Виголошує самостійно підготовлену презентацію/промову.
Критичність	Розуміє основний зміст почутого.	Виокремлює приховану інформацію та маніпулятивні вислови.
Взаємодія	Підтримує діалог на знайому тему.	Ініціює та веде дискусію, враховуючи думку опонента.

Наскрізні уміння, згідно з оновленим Державним стандартом початкової освіти постають «спільним знаменником» для всіх освітніх галузей. Риторична підготовка учня, на нашу думку, безпосередньо забезпечує реалізацію таких умінь:

1. Читання з розумінням та критичне мислення в аспекті риторичної рецепції. Риторична підготовка трансформує процес читання з механічного декодування графічних знаків у складну інтелектуальну діяльність, спрямовану на виявлення комунікативного наміру (інтенції) мовця. У контексті Нової української школи риторика виступає методологічною основою для формування наскрізного вміння «читання з розумінням», де текст розглядається не як статичний об'єкт, а як акт комунікації між автором і реципієнтом.

Еволюція аналітичних здібностей молодшого школяра в межах риторичного підходу має таку траєкторію:

- На завершення першого циклу (2 клас) актуалізується емотивно-рецептивний аспект. Учні опановують уміння розрізняти емоційну експресію та конотативне забарвлення лексичних одиниць. Цей етап є засадничим для розвитку здатності сприймати риторичний підтекст, оскільки розуміння емоційного фону

висловлювання дозволяє дитині виходити за межі буквального значення слів і диференціювати ставлення автора до предмета мовлення.

- На завершення другого циклу (4 клас) акцент переноситься на логіко-когнітивний та прагматичний аналіз мовленнєвої діяльності. Риторична компетентність стає фундаментом первинної медіаграмотності. Ключовим навчальним досягненням стає диференціація дескриптивних (фактичних) та оцінних висловлювань.

Отже, інтеграція риторики у процес формування навички читання дозволяє реалізувати системний підхід до розвитку критичного мислення. Це забезпечує підготовку школяра до функціонування в сучасному інформаційному просторі, де здатність розпізнавати приховані інтенції та валідувати інформацію є базовою передумовою успішної соціалізації.

2. Здатність висловлювати власну думку в усній та письмовій формах як об'єкт риторичного розвитку. Здатність до вербалізації власних суджень є фундаментальним складником риторичної компетентності, що забезпечує перехід учня від репродуктивного відтворення інформації до продукування автентичного дискурсу. У контексті Державного стандарту

початкової освіти (2025) це вміння розглядається не лише як лінгвістична навичка, а як стратегічний інструмент самовираження та соціальної взаємодії.

Динаміка когнітивно-мовленнєвого розвитку молодших школярів у цьому аспекті характеризується поступовим ускладненням інтенційного наповнення мовлення:

- На завершення першого освітнього циклу (2 клас) акцент переноситься на дескриптивну функцію мовлення. Риторичні завдання спрямовані на оволодіння навичками елементарного опису об'єктів навколишньої дійсності (відповідь на запитання «Який він?», «Що я бачу?»). На цьому етапі формується базис для сенсорно-емоційного сприйняття, що є необхідною передумовою для подальшої логізації висловлювань.

- На завершення другого освітнього циклу (4 клас) спостерігається трансформація дескриптивного мовлення в аргументативне. Пріоритетним стає побудова переконуючого монологу, орієнтованого на розкриття ціннісних орієнтирів та обґрунтування значущості явища (відповідь на запитання «Чому це важливо?», «У чому полягає доцільність?»). Це свідчить про перехід дитини до вищого рівня абстрагування та опанування стратегій переконуючої комунікації.

Риторична природа цього наскрізного вміння зумовлює його трансдисциплінарну ефективність у таких освітніх галузях:

- У математичній галузі воно виявляється у здатності вербалізувати логіку розв'язання задачі та риторично обґрунтувати вибір конкретного алгоритму.

- У межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ» риторичний складник забезпечує якісну презентацію результатів емпіричних спостережень, формуючи навички доказового мовлення та культуру наукової комунікації.

Як бачимо, формування здатності висловлювати власну думку засобами риторики виступає запорукою академічної успішності та комунікативної мобільності молодшого школяра в різних освітніх контекстах.

3. Конструктивне керування емоціями як психориторичний аспект саморегуляції. У контексті оновленого Державного стандарту початкової освіти риторична компетентність інтерпретується не лише як сукупність мовленнєвих технік, а й як складний механізм психоемоційної саморегуляції. Риторика на цьому рівні виступає зовнішнім виявом емоційного інтелекту, забезпечуючи перехід від імпульсивних реакцій до усвідомленої комунікативної поведінки.

Реалізацію наскрізності риторичної саморегуляції вбачаємо у:

- формуванні вміння нівелювати агресивні стани (гнів, роздратування) під час дискусійного протистояння, що передбачає перехід від вербальної агресії до стратегій раціональної аргументації;

- опануванні формул «ввічливої відмови» та коректної аплікації формул вибачення як інструментів відновлення комунікативної рівноваги.

Державний стандарт початкової освіти акцентує увагу на імплементації моделі «Я-повідомлень», де учень вчиться вербалізувати власні потреби та почуття, не вдаючись до звинувачень опонента. Це стає риторичним фундаментом для створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

4. Ініціативність та співпраця: риторичні механізми групової динаміки. Риторичні вміння виконують роль «комунікативного клею», що забезпечує структурну цілісність групової роботи та ефективну взаємодію в колективі. Відбувається трансформація індивідуального мовлення в інструмент колективного розв'язання проблем, зокрема:

- У першому циклі (2 клас) пріоритетом є регулятивна риторика. Вона спрямована на встановлення паритетних відносин під час ігрової діяльності. Ключовим навчальним результатом є опанування черговості мовленнєвих актів (вміння слухати не перебиваючи) та вербалізація домовленостей щодо спільного алгоритму дій.

- У другому циклі (4 клас) фокус зміщується на лідерську та презентаційну риторіку. Учень починає виконувати роль модератора або фасилітатора дискусії, що вимагає здатності до синтезу та узагальнення думок учасників групи; коректного розподілу обов'язків через чітке формулювання інструкцій; пітчінгу ідеї – лаконічної та переконуючої презентації групового результату перед аудиторією.

Отже, риторична компетентність стає операційною основою для ініціативності, дозволяючи дитині не лише генерувати ідеї, а й ефективно транслювати їх у соціум, забезпечуючи конструктивну співпрацю на всіх рівнях освітнього процесу.

Аналіз матриці дозволяє стверджувати, що риторична компетентність є інтегративною за своєю суттю. Вона не лише забезпечує мовленнєвий розвиток, а й виступає операційним засобом для реалізації всіх десяти наскрізних умінь. Якщо у 2 класі риторика допомагає дитині соціалізуватися (вміння слухати та запитувати), то у 4 класі вона стає інструментом самореалізації та захисту власної позиції (аргументація та критичний аналіз).

У сучасних підручниках (К. Пономарьова, І. Большакова, М. Ващуленко, О. Савченко та ін.)

спостерігаємо перехід від репродуктивних завдань (переказ, копіювання) до ситуативних вправ (Вашуленко, 2021). Риторичний аспект реалізують через моделювання комунікативних ситуацій, що

потребують від учня прийняття стратегічного рішення: вибору тону, аргументів та мовленнєвих засобів залежно від адресата (вправи типу «Переконай», «Порадь», «Привітай»).

Таблиця 2

Матриця взаємозв'язку риторичної компетентності та наскрізних умінь молодших школярів

Наскрізне вміння	Риторичний інструментарій (кінець 2 класу)	Риторичний інструментарій (кінець 4 класу)
1. Читати з розумінням	Уміння ставити запитання за змістом прослуханого/прочитаного тексту.	Аналіз підтексту: визначення мети мовця (що він насправді хотів сказати).
2. Висловлювати власну думку в усній і письмовій формі	Побудова коротких (3–5 речень) зв'язних висловлювань про свої враження.	Побудова структурованого виступу з аргументами та логічними висновками.
3. Критично і системно мислити	Відрізняє емоційно забарвлені слова (добрий/злий) у мовленні.	Диференціація фактів та суджень. Виявлення суперечностей у промові.
4. Логічно обґрунтовувати позицію	Використання сполучника «тому що» для пояснення своїх дій.	Побудова доказової бази (теза – аргумент – приклад).
5. Виявляти ініціативу	Уміння чітко озвучити свою ідею під час гри.	Навички переконуючої комунікації та презентації власного мініпроєкту.
6. Конструктивно керувати емоціями	Використання етикетних формул для згладжування суперечок.	Навички саморегуляції під час публічного виступу; ненасильницьке спілкування.
7. Оцінювати ризики	Уміння запитати поради або допомоги у критичній ситуації.	Участь у дискусії щодо вибору найкращого способу розв'язання проблеми.
8. Розв'язувати проблеми	Чітке вербальне формулювання суті проблеми («Мені незрозуміло...»).	Риторична стратегія переговорів для пошуку виходу з конфлікту.
9. Співпрацювати з іншими особами	Дотримання черговості мовлення; вміння не перебивати.	Роль модератора в групі; вміння узагальнювати думки інших та підбивати підсумки.
10. Цифрова грамотність	Дотримання правил мережевого етикету під час відеоуроків.	Створення культури цифрового виступу (презентація з опорою на слайди).

Особливістю підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є впровадження проєктних форм роботи, що є майданчиками для тренінгу публічних виступів. Зазначимо, що формування риторичної компетентності відбувається через презентаційні завдання (підготовка коротких повідомлень за результатами спостережень); інтерактивні форми (проведення інтерв'ю, участь у рольових іграх соціального спрямування); групову взаємодію (використання алгоритмів модерації дискусій у малих групах) (Савченко, 2011, с. 5).

Сучасна навчальна література інтегрує специфічні методики, що становлять ядро риторичної підготовки, зокрема:

- «Крісло автора» – апробація навичок публічного самовираження та взаємодії з аудиторією через запитання-відповіді.

- Технологія «Шість капелюхів» – розвиток здатності до багатовекторного аналізу проблеми,

що вчить учнів змінювати риторичну стратегію (від емоційної до критико-аналітичної).

- Метод «Прес» – початковий етап опанування структури аргументованого висловлювання (позиція – обґрунтування – приклад – висновок) (Гудима, Вітюк, 2025, с. 77).

Попри позитивну динаміку, критичний огляд підручників виявляє певні дефіцити, які мають бути усунені під час розроблення підручників/посібників нового покоління. Наприклад, недостатня увага до невербальних засобів комунікації (міміка, жестикуляція, паралінгвістичні параметри мовлення); фрагментарність завдань на розрізнення фактів та суджень, що є критичним для формування риторичної стійкості до маніпуляцій; слабкий рівень інтеграції риторики в точні науки, де комунікація часто обмежується відтворенням алгоритмів, минаючи етап доказового дискурсу.

Отже, сучасна навчальна література НУШ забезпечує базовий рівень комунікативної активності учнів, проте формування стратегічної риторичної компетентності, передбаченої Державним стандартом початкової освіти, потребує більш системної інтеграції вправ на аргументацію, критичне оцінювання промов та володіння інструментами публічного впливу в усіх освітніх галузях.

Реалізація вимог Державного стандарту початкової освіти потребує впровадження специфічних риторично орієнтованих вправ, що інтегруються в різні освітні галузі. Змоделюємо методичний кейс, що ілюструє перехід від знаннєвої парадигми до операційної, де риторика постає як «комунікативна операційна система» особистості молодшого школяра.

1. Аналітико-перцептивний блок, що спрямований на розвиток навичок декодування прихованих смислів та інтенцій автора:

- Вправа «Детектив підтексту» ідентифікує прагматичний аспект мовлення. Учні здійснюють інтенційний аналіз дискурсу персонажа, диференціюючи експліцитну (явну) інформацію від імпліцитної (прихованої: самопрезентація, маніпуляція, апологія).

- Вправа «Три запитання до автора» стимулює розвиток допитливості та навичок постановки проблемних запитань («Чому?», «Навіщо?»). Це закладає фундамент герменевтичного аналізу тексту.

2. Логіко-аргументативний блок, що формує здатність молодших школярів до структурування думок та доказового мовлення:

- Вправа «Риторичний кубик» сприяє розвитку оперативності мислення та логічної послідовності.

- Вправа «За і Проти» мотивує до використання специфічних мовленнєвих кліше («На підтвердження моїх слів...», «Поважаючи вашу думку...»), сприяє опануванню еристичних прийомів у межах етичного дискурсу.

3. Соціально-інтерактивний блок забезпечує модерацію групової динаміки та саморегуляцію учасників комунікації:

- Вправа «Король черги», що є інструментарієм для засвоєння конвенційних норм спілкування, зокрема дотримання принципу черговості мовленнєвих актів та поваги до комунікативного простору іншого.

- Вправа «Модератор дискусії» спрямована на розвиток навичок фасилітації. Учень опановує метакомунікативні вміння: керування регламентом, надання слова учасникам та резюмування (синтез) результатів обговорення.

4. Праксеологічний та цифровий блок, що адаптує риторичні навички до викликів сучасного ділового та віртуального середовищ:

- Вправа «Ліфт-презентація» (учень вчиться структурувати переконуючий монолог в умовах жорсткого часового ліміту, виокремлюючи головні ціннісні пропозиції ідеї).

- Вправа «Екранний етикет» формує навички цифрового ораторства. Включає роботу з невербальними засобами в умовах відеоконференцій та культуру реакції на технічні опосередкованості зв'язку.

5. Рефлексивно-захисний блок орієнтований на опанування стратегій ненасильницького спілкування:

- Вправа «Риторичний щит» – опрацювання технік конструктивної відмови та захисту власних кордонів через модель «Я-повідомлень». Сприяє мінімізації вербальної агресії та розвитку емпатійної взаємодії.

Отже, системне впровадження запропонованих вправ трансформує риторичну з теоретичного об'єкта вивчення на дієвий інструментарій соціалізації. Це дозволяє реалізувати місію НУШ щодо виховання особистості, здатної до ефективної самопрезентації та конструктивної співпраці у відкритому суспільстві.

Висновки. Отже, трансформація риторичної компетентності молодших школярів у контексті реформування початкової освіти є закономірною відповіддю на виклики сучасного інформаційного суспільства. Риторика перестає сприйматися як вузька галузь мовно-літературної освіти, набуваючи статусу фундаментального наскрізного вміння, що інтегрує когнітивні, соціальні та цифрові аспекти розвитку особистості. Актуальним залишається вивчення особливостей цифрової риторички в умовах змішаного навчання, а також розробка методики підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування «м'яких навичок» (soft skills) засобами ораторського мистецтва в інклюзивному освітньому просторі.

Список використаних джерел

- Вашуленко М. С. Українська мова та читання : підруч. для 4 класу закл. заг. серед. освіти. Київ : Освіта, 2021. 192 с.
- Голуб Н. Б. Ідеал сучасного вчителя: мовно-риторичний аспект. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 32. С. 132–136. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/1603/1/25.pdf> (дата звернення: 11.02.2026)
- Гудима Н. В., Віток В. В. Методичний потенціал риторичних вправ у професійному становленні майбутнього вчителя початкових класів. *Acta Paedagogica Volynienses*. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025. Вип. 2. С. 74–81. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.2.11> (дата звернення: 16.02.2026)
- Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. Київ, 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80> (дата звернення: 03.03.2026)

- Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : метод. посіб. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2020. 88 с.
- Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2025 р. № 1810. Київ, 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#n12> (дата звернення: 15.01.2026).
- Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 31. Ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 14.01.2026)
- Савченко О. Я. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. *Рідна школа*. 2011. № 8-9. С. 4–8.

References

- Holub, N. B. (2007). The ideal of a modern teacher: Linguistic and rhetorical aspect. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*, 32, 132–136. Retrieved from <https://eprints.zu.edu.ua/1603/1/25.pdf>
- Hudyma, N. V., & Vitiuk, V. V. (2025). Methodological potential of rhetorical exercises in the professional development of future primary school teachers. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 2, 74–81. <https://doi.org/10.32782/apv/2025.2.11>
- Law of Ukraine No. 463-IX. (2020). On complete general secondary education. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 31, Art. 226. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Ponomarova, K. I. (2020). *Formation of communicative competence of primary school students in the process of learning the Ukrainian language*. KONVI PRINT.
- Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1810. (2025). On approval of the State Standard of Primary Education. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#n12>
- Savchenko, O. Ya. (2011). Key competencies as an innovative result of school education. *Ridna Shkola*, 8–9, 4–8.
- Vashulenko, M. S. (2021). *Ukrainian language and reading: Textbook for Grade 4 of general secondary education institutions*. Osvita.
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016). Concept for the implementation of state policy in reforming general secondary education “New Ukrainian School” until 2029 (Order No. 988-r). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>

Відомості про автора:

Гудима Наталія Василівна
Hudyma.nataliia@kpnpu.edu.ua
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський
Хмельницька обл., 32301, Україна

Information about the author:

Hudyma Nataliia Vasyliivna
Hudyma.nataliia@kpnpu.edu.ua
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko
National University
61 Ohiienko St., Kamianets-Podilskyi
Khmelnitskyi region, 32301, Ukraine

Матеріал надійшов до редакції 15. 02. 2026 р.
Прийнято до друку 14. 03. 2026 р.

Received at the editorial office 15. 02. 2026.
Accepted for publishing 14. 03. 2026.